

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3489/2022. (XII. 20.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbkf.10.039/2021/3. számú végzése, valamint a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 42.Kbeü.96/2021/3. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és abban kérte a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 42.Kbeü.96/2021/3. számú végzése, valamint a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbkf.10.039/2021/3. számú másodfokú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy az alábbi két jogerős elítélése kapcsán kezdeményezte a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 840. §-a alapján ismételt összbüntetési eljárás lefolytatását:
 - a Fővárosi Törvényszék 8.B.1191/2010/63. számú ítéletével 2014. január 30-án kiszabott, és a Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.133/2014/39. számú ítéletével 2015. március 10-én jogerőre emelkedett 6 év fegyházbüntetés (elkövetési idő: 2009. április 10-ig);
 - a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 43(III).Kb.1601/2013/170. számú ítéletével 2014. október 22-én halmozati büntetésül kiszabott, és a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.109/2014/28. számú ítélete folytán 2016. március 21-én jogerőre emelkedett 7 év 6 hónap fegyházbüntetés (elkövetési idő: 2012. június 23.).
- [3] A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa az ismételt összbüntetésbe foglalásra irányuló indítványt alaptalannak találta, ezért azt az indítványban támadott 42.Kbeü.96/2021/3. számú végzésével elutasította. A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa az indítványozó által szintén kifogásolt 6.Kbkf.10.039/2021/3. számú másodfokú végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta.
- [4] Az indítványozó előadta, hogy ezen, jelen alkotmányjogi panasz indítványban kifogásolt végzéseket megelőzően számos további határozat született az első összbüntetésbe foglalási indítványa 2018. december 15-én történt előterjesztését követően, amelyeknek sérelmei alkotmányjogi megítélése szempontjából is jelentőségük van az alábbiak szerint.
- [5] A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2018. december 15-én kelt, 43.Kbeü.144/2018/3. számú ítéletével összbüntetesként 9 év fegyházbüntetést állapított meg. Az ítélet indokolásában a bíróság részletesen kifejtette, hogy a konkrét esetben miért a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) összbüntetésre irányadó szabályait alkalmazta. Az elítélt fellebbezése nyomán eljáró Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 2019. február 13-án kelt 6.Kbkf.10.005/2019/4. számú végzésével az elsőfokú határozatot helybenhagyta, azonban a határozat indokolásában úgy foglalt állást, hogy az eljárásban a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) alkalmazásának lett volna helye, ezért a hivatkozott törvényhelyeket ennek megfelelően korrigálta.
- [6] A katonai ügyész 2019. február 25-én kelt átiratában a Be. 840. §-a alapján ismételt összbüntetési eljárás lefolytatását kezdeményezte arra figyelemmel, hogy a Btk. 94. §-ában meghatározott szabály értelmében a konkrét ügyben a jogerősen megállapított 9 évvel szemben minimum 9 év 6 hónap tartamú összbüntetés megállapításának lett volna helye. Az ügyészi indítvány szerint ezért a jogerős ítélet törvénysértő volt. A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2019. március 13-án 43.Kbeü.9/2019/3. számú elsőfokú végzésével a katonai ügyész ismételt összbüntetési eljárás lefolytatására irányuló indítványát elutasította. A másodfokon eljáró Fővárosi

- Ítéltábla Katonai Tanácsa 2019. június 19-én kelt, 6.Kbkf.10.020/2019/3. számú végzésével az elsőfokú végzést hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot az ismételt összbüntetési eljárás lefolytatására utasította.
- [7] A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa ezt követően 2019. augusztus 16-án kelt végzésével az ismételt összbüntetési eljárást felfüggesztette, és a Kúria 2/2019. Büntető Jogegységi Határozata alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése érdekében az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezte. Az indítvány alapján született meg az 1/2020. (I. 2.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.), amely alapján a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2019. december 16. napján meghozta 43.Kbeü.117/2019/5. számú végzését, amelyben a katonai ügyész indítványát ismételten elutasította. A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 2020. február 26. napján kelt 6.Kbkf.10.006/2020/3. számú másodfokú végzésével az elsőfokú végzést ismételten hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot az ismételt összbüntetési eljárás lefolytatására utasította.
- [8] A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2020. március 13. napján kelt 43.Kbeü.10/2020/3. számú elsőfokú végzésével a katonai ügyész ismételt összbüntetési eljárás lefolytatására irányuló indítványát újra elutasította. A katonai ügyész ismételt fellebbezése folytán másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 2020. június 5-én kelt 6.Kbkf.10.017/2020/6. számú végzésével az elsőfokú végzést ismételten hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot az ismételt összbüntetési eljárás lefolytatására utasította, egyben elrendelte, hogy az ismételt összbüntetési eljárást a Fővárosi Törvényszék más katonai tanácsa folytassa le.
- [9] Ezt követően a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 2020. július 6-án kelt és a Fővárosi Ítéltábla 6.Kbkf.10.037/2020/3. számú határozatával 2020. október 14. napján jogerős 42.Kbeü.25/2020/3. számú ítéletével a fenti alapítéleteket összbüntetésbe foglalta, amelynek tartamát 9 év és 6 hónap szabadságvesztésben állapította meg.
- [10] Ezt követően, 2021. augusztus 12-én terjesztette elő az indítványozó a fenti alapítéletekkel kiszabott szabadságvesztések ismételt összbüntetésbe foglalása iránti indítványát, amelynek elbírálása eredményeként születtek a jelen alkotmányjogi panaszban kifogásolt határozatok.
- [11] Alkotmányjogi panaszában az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság és a visszaható hatály tilalma, a C) cikk (1) bekezdése, R) cikk (2) bekezdése, az I. cikk (1)–(2) bekezdése, a XV. cikk szerinti megkülönböztetés tilalma, a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljárás-hoz való jog, a XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jog és a 28. cikk megsértésére. Úgy vélte továbbá, hogy az eljáró bíróságok nem az Alkotmánybíróság összbüntetési tárgyú határozataival, különösen nem az Abh1. iránymutatásával összhangban jártak el. Kifejtette, hogy esetében az összbüntetésbe foglalást a bíróságoknak a régi Btk. alkalmazásával kellett volna elvégezniük. Az alapítéletek alapjául szolgáló bűncselekményeket ugyanis a régi Btk. hatálya alatt követte el, és annak szabályai rá nézve kedvezőbbek. Annak következtében, hogy a bíróságok a Btk. alapján foglalták a büntetéseit összbüntetésbe, megsértették a visszaható hatály tilalmát.

II.

- [12] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„C) cikk (1) A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.”

„R) cikk (2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.”

„I. cikk (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

III.

- [13] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Ennek eredményeként az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az alkotmányjogi panasz indítvány megfelel az Abtv.-ben a befogadás körében az indítvány-nyal szemben támasztott követelményeknek.
- [14] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A bíróság tájékoztatása szerint az indítványozó a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbkf.10.039/2021/3. számú végzését 2021. november 16-án vette át. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz előterjesztése 2021. december 28-án határidőben történt.
- [15] Az alábbiak szerint tesz továbbá eleget az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek. Megjelöli az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B] cikk (1) bekezdés, C) cikk (1) bekezdés, R) cikk (2) bekezdés, I. cikk (1)–(2) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés]. Meghatározza továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó konkrét bírósági határozatokat, okfejtést tartalmaz azok alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg a megsemmisítésükre.
- [16] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés értelmében továbbá az indítvány abban az esetben tekinthető határozottnak és fogadható be, ha megjelöli az eljárás megindításának indokait és az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét [b] pont]; továbbá indokolást tartalmaz arra nézve is, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel [e] pont]. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint ilyen indokolás hiányában az indítvány nem alkalmas az érdemi elbírálásra {3075/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [19]; 3231/2016. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [26]}. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy ezen feltételeket a konkrét indítvány csak részben teljesítette.
- [17] Az Alkotmánybíróság az indítvány vizsgálata alapján megállapította, hogy az indítványozó a konkrét esetben csak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését érintően fejtette ki az alaptörvény-ellenesség körében felhívott alaptörvényi rendelkezésekben biztosított jogsérelem lényegét. Nem adott továbbá elő az indítványozó a további alaptörvényi rendelkezéseket érintően olyan alkotmányjogilag értékelhető indokolást sem, amely alapján a konkrét bírósági határozatok Alaptörvénnyel való összhangja érdemi vizsgálat keretében megkérdőjelezhető lett volna.
- [18] Így az indítványozónak csak az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése megsértésére vonatkozóan tett megállapításai voltak alkalmasak arra, hogy az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálatát a konkrét esetben megalapozzák.
- [19] Utal rá továbbá az Alkotmánybíróság, hogy következetes gyakorlata szerint a „jogbiztonság önmagában nem Alaptörvényben biztosított jog, így az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14]–[17]; 3322/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [10]; 3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3324/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [11]} – lehet alapítani” {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [19]}. Jelen ügyben az indítványozó ezen kivételes esetek körébe eső kifogást nevesített, így kérelme alapján helye volt az Alkotmánybíróság további vizsgálatának.
- [20] Önállóan nem szabályoz az indítványozó számára biztosított alapjogot az indítványban felhívott rendelkezések köréből az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése, R) cikk (2) bekezdése és I. cikk (1)–(2) bekezdése sem. Így további vizsgálatnak az utalt indítványi elemek kapcsán erre tekintettel sem volt lehetőség.
- [21] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja továbbá az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen

az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.

- [22] Az indítvány eleget tesz az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel jogerős összbüntetési határozat ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntéseket érintően továbbá az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak és egyben érintettnek is tekinthető figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozatok a rá irányadó büntetőjogi szankciót érintő döntést tartalmazzák.
- [23] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [24] A konkrét esetben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó által a visszaható hatály tilalma körében előadott aggályok, különös tekintettel az Abh1. megállapításaira, felvetik a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét. Ezért az indítvány befogadása mellett döntött.
- [25] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a teljes ülés elé. Az Alkotmánybíróság a jelen esetben a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el.

IV.

- [26] Az indítvány megalapozott.
- [27] 1. Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy „[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}. Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. „A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett kötelesség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni.” {28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}
- [28] Az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.
- [29] Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panasz eljárásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a megsértése.
- [30] 2. A kifogásolt bírósági határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az összbüntetés jogintézményét érintően a korábbi határozataiban tett és jelen alkotmánybírósági eljárásban is irányadó megállapításait.
- [31] 2.1. A 10/2018 (VII. 18.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt – *ex nunc* hatállyal – megsemmisítette. A megsemmisített rendelkezés előírta,

hogy „[h]a az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni.”

- [32] Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben részletes indokolását adta annak, miért és miként jutott arra a megállapításra, hogy a Btkátm. 3. §-a kívül esik a korlátozott és kivételes esetek azon körén, amelyen belül a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás az Alkotmánybíróság gyakorlata és a jogállamiság alkotmányos garanciarendszere alapján általában megengedett. Ennek lényege szerint a jogbiztonság alkotmányos követelményéből fakadó elvek, így különösen a kiszámíthatóság és az előre láthatóság elvei azt kívánják meg, hogy az új vagy módosított jogszabályi rendelkezések alkalmazása – lehetőség szerint – a jövőre nézve legyen kötelező, és a szabály a keletkezését megelőzően létrejött tényeket és jogviszonyokat, valamint azok jogkövetkezményeit az érintettek nézve hátrányosan ne szabályozhassa. Garanciát nyújtanak továbbá arra, hogy ezen főszabálytól csak indokolt esetben, módon és mértékben lehessen eltérni, tehát a visszaható hatályú szabályokat csak meghatározott keretek között engedik érvényesülni.
- [33] Az összbüntetés módosított szabályainak a bevezetését a jogalkotó nem bízta a jogalkalmazásra, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett. Az Alkotmánybíróság vizsgálatában a Btkátm. 3. §-át érintően ugyanakkor nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltek nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Ezek összehatásaként pedig a Btkátm. 3. § a visszaható hatály tilalmával ellentétes szabályt rögzített, így helye volt az alaptörvény-ellenessége megállapításának (Abh2., Indokolás [63]–[67]).
- [34] 2.2. A 3360/2018. (XI. 28.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh3.) az Alkotmánybíróság az Abh2. rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat konkrét alkotmányjogi panasz eljárásban alkalmazta és tekintette irányadónak.
- [35] A határozat kiemelte: „Ahogyan arra az Alkotmánybíróság az Abh. [értsd: Abh2.] Indokolásának V. részében utalt, a Btkátm. 3. §-ának *ex nunc* hatályú megsemmisítése következtében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: új Be.) 839. § (3) bekezdése alapján valamennyi olyan elítélt számára megnyílik a lehetőség az összbüntetésbe foglalással összefüggő indítvány (ismételt) előterjesztésére, akiknél a bíróság a megsemmisített rendelkezést alkalmazva korábban elutasította az összbüntetésbe foglalásra tett indítványt, illetőleg összbüntetést – ugyancsak a Btkátm. 3. §-ára figyelemmel – hivatalból nem állapított meg” (Abh2., Indokolás [77]; Abh3., Indokolás [25]).
- [36] Az Abh3.-ban megerősítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[a] Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmaznak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltek nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó” (Abh2., Indokolás [79]; Abh3., Indokolás [26]).
- [37] Ezen döntéshozatal az Alkotmánybíróság álláspontja szerint komplex értékelést követel meg, amelyre vonatkozóan az Abh3. indokolásának [30] bekezdése ad iránymutatást.
- [38] Konklúzióként foglalta össze végül a határozat, hogy az Abh2.-t „követően ezért a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak. Az új Btk. összbüntetési szabályai pedig a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatálybalépését követően került sor.” (Abh3., Indokolás [32])
- [39] 2.3. A szintén összbüntetéssel kapcsolatos kérdéseket vizsgáló és az Abh2. indokolásán alapuló 3168/2019. (VII. 10.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh4.) az Alkotmánybíróság utalt rá, hogy az összbüntetés jogi természetét az Abh2.-ben részletesen elemezte (Abh2. Indokolás [22]–[37]). A döntés értelmezése szerint az összbüntetés sajátos jogintézmény, valójában olyan büntetés kiszabás, amely felülírja a jogerős ítéletek jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezéseit, és megállapítja a letöltendő szabadságvesztés mértékét anélkül, hogy a terhelt bűnösségéről maga döntést tartalmazna (Abh4., Indokolás [23]). Az összbüntetési szabályok alkalmazását a Btkátm. 3. §-a szabályozta, méghozzá olyan módon, hogy a hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekhez – vagyis a hatálybalépését megelőzően jogerőre emelkedett ítéletekhez – fűzött új, a korábban hatályos szabályozáshoz képest eltérő jogkövetkezményt. Meghatározta ugyanis az ebbe a körbe eső ítéletekben

kiszabott szabadságvesztés büntetések esetén az összbüntetés tartamának a megállapítására irányadó szabályt. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint ezért a Btkátm. 3. § tartalmilag visszaható hatályúnak minősült (Abh2., Indokolás [56]–[57]). A régi Btk. és a Btk. kapcsolódó szabályait összevetve továbbá az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a támadott rendelkezés az érintett jogalanyokra nézve szigorúbb, a jogalanyok helyzetét elnehezítő tartalmú volt (Abh2., Indokolás [59]–[60]; Abh4., Indokolás [28]).

- [40] 2.4. A fenti előzményeket követően, az Abh1. alapjául szolgált alkotmánybíróági eljárásban végezte el a testület a 2/2019. Büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: BJE) Alaptörvénnyel való összhangjának a vizsgálatát. Ennek eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történt közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette.
- [41] Az Abh1. értelmében a BJE rendelkező része azért nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban foglalt értelmezés nem felel meg a visszaható hatály tilalmából fakadóan az Abh2.-ben és az Abh4.-ben az összbüntetési szabályok kapcsán kifejtett követelményeknek.
- [42] „Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban [értsd: Abh2.] a Btkátm. 3. §-át érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabályt tartalmazott, hanem egyúttal azt is, hogy alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Az Abh.-ban [értsd: Abh2.] az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tekintette.” (Abh1., Indokolás [52])
- [43] Rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[ö]sszbüntetésbe foglalni csak jogerős ítéleteket lehet. Az ítéletek jogerőre emelkedése ténykérdés. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége ugyan valóban az időrendben második jogerős ítélettel nyílik meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy az időrendben első ítélet büntetőjogi jogkövetkezményt meghatározó rendelkezését az összbüntetés ne foglalná magába, ne írná felül. Az összbüntetés így ugyanolyan hatást gyakorol az időrendben elsőként jogerős ítéletre, mint az összbüntetéssel érintett több jogerős ítéletre. Ebből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó.” (Abh1., Indokolás [55])
- [44] Mivel a BJE rendelkező része ezen szempontokkal ellentétes iránymutatást tartalmazott a jogalkalmazás számára, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a BJE sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [45] Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányossági vizsgálat keretében rögzítette a határozat az alábbiakat is.
- [46] „Az összbüntetés szabályait a jogalkotó hagyományosan a büntető törvénykönyv általános részében helyezi el. Ennek megfelelően az összbüntetést a Btk. hatályosan is a 93–96. §-okban, a büntetés kiszabására irányadó rendelkezéseket összefoglaló IX. Fejezetben szabályozza. A Btk. szabályainak az időbeli hatályát maga a törvény határozza meg. A Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt – a törvényben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni. A törvényhez fűzött jogalkotói indokolás értelmében a Btk. felhívott rendelkezése – a hatályos joggal egyezően – általános szabályként azt írja elő, hogy a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. A *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetve az elbírált szigorító büntetőtörvénynek nem lehet visszaható ereje. A törvény a visszaható hatály tilalma alól két kivételt határoz meg: a később hatályba lépett enyhébb szabályozást, illetve – bizonyos esetekben – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények körét. Sem a jogszabály szövegéből, sem az ahhoz fűzött jogalkotói indokolásból nem vezethető le kivételszabály a bűncselekmény elbírálása körében irányadó anyagi jogi szabályok körét érintően.” (Abh1., Indokolás [59]–[62])
- [47] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá „egyértelmű, hogy az összbüntetés anyagi jogi szabály, és az összbüntetés megállapítása az ítélező bíró feladata, függetlenül attól, hogy arra az alapeljárásban vagy utóbb, különleges eljárásban kerül sor. Anyagi jogi szabály alkalmazásakor pedig az ítélező bírónak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárni. Azt, hogy a Btk. 2. §-át mikor nem kell alkalmazni, maga a törvény egyértelműen és taxatíve rögzíti. A kivételszabályokat ugyanis a jogalkotó a Btk. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben pontosan meghatározta. Minden

- olyan esetben, amelyre nem irányadóak ezek a kivételszabályok, a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó és az alkalmazandó a jogalkotó szándéka szerint. [...] A Kúria a BJE rendelkező részében foglalt megállapítással lényegében egy új kivételszabályt, vagyis jogot alkotott, amellyel a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály alkalmazását az összbüntetéssel összefüggő egyes esetekben kizárta.” (Abh1., Indokolás [64]–[65])
- [48] Ezért az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben megállapította, hogy a BJE meghozatalakor a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, és elvonta a törvényhozói hatalmi ág jogkörét, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének a sérelmét eredményezte.
- [49] 3. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság jelen ügyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály tilalma alapján vizsgálta meg. Annak során különösen irányadónak tekintette az Abh1., az Abh2., az Abh3. és az Abh4. megállapításait.
- [50] 3.1. A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes fel fogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66.; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogbiztonság teremt meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. „A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” {Abh1., Indokolás [50]; megerősítette: 33/2019. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás [39]}
- [51] Ezen követelmény érvényesülése az indítványozó esetében az alábbiakra tekintettel volt vizsgálható. Az indítványozó mindkét összbüntetésbe foglalni kért alapítélete 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, azonban az alapítéletekkel elbírált cselekményeit a Btk. hatálybalépése, azaz 2013. július 1. előtt követte el.
- [52] Az indítvánnyal támadott, 2021. szeptember 6-án kelt elsőfokú bírósági végzésben a Be. 840. §-a alapján a bíróság azt vizsgálta, hogy az összbüntetésbe foglalásról vagy annak tartamáról korábban a bíróság a törvénynek megfelelően rendelkezett-e. Ezen vizsgálat eredményeként a bíróság az indítványozó ismételt összbüntetésbe foglalás iránti indítványát elutasította. Úgy ítélte meg ugyanis, hogy a korábban eljárt bíróság az irányadó törvényi rendelkezésekkel összhangban járt el, amikor az összbüntetésbe foglalást az indítványozó esetében a Btk. szabályainak az alkalmazásával végezte el. A végzés indokolása értelmében ugyanis az összbüntetésbe foglalás alapjául szolgált alapítéletek jogerőre emelkedésének időpontja 2013. július 1., vagyis a Btk. hatálybalépése utáni időpontra esik, így az elkövetéskor hatályos törvény rendelkezéseinek alkalmazása kizárt.
- [53] A másodfokú bíróság az elsőfokú végzést 2021. október 29-én helybenhagyta. A végzés tanúsága szerint a bíróság az indítványozó és védője fellebbezését azért nem tartotta alaposnak, mert úgy vélte, a régi Btk. és a Btk. alkalmazhatóságának a mérlegelésére akkor lenne lehetőség, ha legalább az egyik alapítélet 2013. július 1. napját megelőzően emelkedett volna jogerőre. Hangsúlyozta az Ítéletábra emellett azt is, hogy „[a]z összbüntetési eljárásban, mint különleges eljárásban nem a bűncselekmények elbírálása történik, ezért nem az elkövetés, hanem az alapítéletek jogerőre emelkedésének időpontja a mérvadó. A Btk. 2. §-ban meghatározott időbeli hatály, mint az elkövetéskori és az elbíráláskori Btk. közti mérlegelés kérdése a büntetőjogi főkérdés elbírálásáig jöhet szóba” (végzés 3. oldal). Az Ítéletábra szerint így összbüntetésbe foglalásra irányuló eljárásban nincs helye a Btk. 2. § alkalmazásának. A végzés értelmében „[m]indezek alapján az elsőfokú bíróság is helyesen állapította meg, hogy az elítélttel szemben hozott korábbi alapítélet jogerőre emelkedésének időpontja 2013. július 1-je utáni, így az elkövetéskor hatályos törvényi rendelkezések alkalmazása kizárt” (végzés 3. oldal). Hangsúlyozta a másodfokú bíróság, hogy „az elítélt több évi eljárás eredményeképp számtalan alkalommal kifejtett, következetes álláspontot tartalmazó határozatokat figyelmen kívül hagyva, minden új indokot és érvelt nélkülözve indította új eljárását, kizárólag olyan okokra alapítva, amelyeket korábban már kivétel nélkül, többször kifejtett és amelyek alapján már több, nem fellebbezhető határozat mondta ki, hogy jogi álláspontja téves” (végzés 4. oldal).

- [54] 3.2. A támadott bírósági végzések kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy azok nem állnak összhangban az Abh1., az Abh2., az Abh3. és az Abh4. megállapításaival.
- [55] Az indítványozó utólagos összbüntetési indítványa alapján eljáró bíróságok a kifogásolt végzések tanúsága szerint nem folytatták le a Btk. 2. §-a értelmében annak a vizsgálatát, hogy a bűncselekményt az elkövetése vagy az elbírálása idején hatályban lévő büntetőtörvény szerint kell elbírálni, holott az indítványozó által elkövetett és az alapítéletek alapjául szolgáló mindkét bűncselekmény elkövetési ideje 2013. július 1. előtti. Ezzel szemben az eljáró bíróságok kifejezetten úgy foglaltak állást, hogy az indítványozó esetében a Btk. 2. § alkalmazásának nincs helye és az elkövetéskor hatályos törvényi rendelkezések alkalmazása kizárt. Így jutottak arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében a bíróságok korábban a törvény előírásainak megfelelően jártak el, amikor a Btk. összbüntetési szabályai alkalmazása mellett döntöttek.
- [56] A támadott bírósági végzésekben foglalt megállapítások kapcsán az Alkotmánybíróság emlékeztet a 3256/2022. (VI. 3.) AB határozatban tett alábbi megállapításaira. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a Btkátm. 3. §-ának alaptörvény-ellenessége abból fakadt, hogy a jogalkotó a súlyosabb összbüntetési szabályok bevezetését nem bízta a jogalkalmazásra, vagyis nem tette lehetővé, hogy az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján maguk döntsék el, hogy a cselekmény elkövetése idején vagy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény tartalmaz-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve és ezért az egyes esetekben melyik alkalmazandó. A visszaható hatály tilalma ugyanis az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (*ad malam partem*) visszaható hatályú szabályra irányadó.
- [57] Másrészt az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy a Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó. Az összbüntetés ugyanis a Btk. 2. §-a értelmében a bűncselekmény elbírálásának, azon belül speciális büntetéskiszabásnak minősül több okból is. Rendszertani megközelítésben azért, mert az összbüntetés szabályait a jogalkotó mind a régi Btk.-ban, mind a Btk.-ban a büntetés kiszabására irányadó rendelkezések között, az azonos című fejezetben helyezte el. Nyilvánvalóvá tette ezzel, hogy az összbüntetés megállapítása a büntetőjogi szankció kiszabásának egyik módja. Ezt a megközelítést támasztja alá az is, hogy az összbüntetést és annak mértékét a bíróság nem végzésben, hanem ítéletben állapítja meg. Tartalmi értelemben is büntetéskiszabás és nem csupán matematikai művelet az összbüntetésbe foglalás, hiszen az összbüntetésben határozza meg a bíróság azt a jogkövetkezményt, amelyet az elítélten ténylegesen végrehajtanak. Ezen felül az összbüntetés tartama vitathatatlanul bírói mérlegelés kérdése. Habár ez a mérlegelés az ítélethozatal általános eseteihez képest korlátozott, hiszen az összbüntetésbe foglalás során kizárt az alapítéletekben kiszabott büntetések újraértékelése, és nem vehető figyelembe az elkövető személyi körülményeiben az elítélés óta bekövetkezett változások sem, a végleges összbüntetési ítélet megállapításának mégis immanens része a bírói szubjektív megítélése.
- [58] A bírói mérlegelés lehetősége és kötelezettsége abból fakad, hogy az elengedés pontos mértékét a jogalkotó az irányadó jogszabályi rendelkezésekben nem határozta meg. A fentiek miatt az összbüntetés nem tekinthető csupán jogtechnikai intézménynek, nem számok kalkulálása matematikai műveletekkel, hanem bírói mérlegelés eredményeként meghatározott büntetés, vagyis büntetéskiszabás. Utóbb az Alkotmánybíróság megerősítette, hogy értelmezésében az összbüntetési szabályok alkalmazása során valójában bűncselekmények elbírálásáról van szó, és mivel az összbüntetés anyagi jogi szabály, alkalmazásakor a bíróságoknak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárniuk. Konklúzióként foglalta össze végül, hogy a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak (Indokolás [51]–[55]).
- [59] A másodfokú bíróság végzésével kapcsolatosan az Alkotmánybíróság fontosnak tartotta kiemelni azt is, hogy az indítványozó esetében nem azért került sor több évi eljárás eredményeként számtalan határozat meghozatalára, mert az indítványozó a bíróság döntésével nem értett egyet. Ennek alapja az ügyészség 2019. február 25-én előterjesztett utólagos összbüntetésbe foglalás iránti indítványa volt, oka pedig az, hogy az elsőfokú bíróságnak – az Alaptörvényből és az Alkotmánybíróság releváns határozataiból fakadó követelményekkel összhangban álló – határozatait a másodfokú bíróság számos alkalommal helyezte hatályon kívül. Mindezeket követően terjesztett csupán elő az indítványozó indítványt ítéletei utólagos összbüntetésbe foglalására. Azt ugyanakkor a bíróságok nem a visszaható hatály tilalmával összhangban bírálták el. Az ismételt döntés-

hozatal eredményeként és a jelen alkotmányjogi panasszal támadott határozatok következtében ezért a visszaható hatály tilalmának a megsértésével az indítványozónak okozott sérelem orvoslására nem kerülhetett sor.

- [60] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a]z alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint továbbá a *contra legem* bírói jogértelmezés felveti „a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének sérelmét is. A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]; de ugyanígy: 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [52]}.
- [61] A fentieket alapul véve az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben megállapította, hogy a támadott jogerős határozat ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [62] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a Fővárosi Ítéletábrla Katonai Tanácsa 6.Kbkf.10.039/2021/3. számú végzése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel, ezért azt – az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette.
- [63] Úgy ítélte meg továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a konkrét esetben nem csupán a jogerős, hanem az elsőfokú bírósági határozat megsemmisítésére is szükség van ahhoz, hogy az Alaptörvény rendelkezései maradéktalanul érvényesüljenek, az indítványozó gyakorolhassa a bírósághoz forduláshoz és a jogorvoslathoz való jogait. Ezért – az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 42.Kbeü.96/2021/3. számú végzését is.

Budapest, 2022. november 29.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/5061/2021.

